

MICHEL AZAMA
KRUISTOCHTEN
(*Croisades*)

Vertaling Tom Kleijn

*No se puede mirar.
Yo lo vi.*

Je kunt er niet naar kijken.
Ik heb het gezien.

GOYA

PERSONEN

In volgorde van opkomst

Het kleine meisje
De kleine jongen
De kleine oude man
De kleine oude vrouw
Moeder Kloek
De man
Ismail, 15 jaar
Yonathan, 15 jaar
Krim, 17 jaar
De oude vrouw met de wateremmer
De indiaan Roodhuid
De man zwart van de rook
Bella, 20 jaar
Zack, 35 jaar
Een voorbijganger
De dode bedekt met modder
De dode bedekt met algen en kerosine

Copyright © 1992 éditions THEATRALES
4, rue Trousseau, 75011 Paris
Copyright © Nederlandse vertaling: Tom Kleijn 1994

PROLOOG

(Het kleine meisje en de kleine jongen bevinden zich in een lege ruimte omgeven door duisternis.)

HET KLEINE MEISJE

Tjak! *(Zij breekt een arm af van haar pop.)*

Mijn pop is een arm kwijtgeraakt in een bombardement.

DE KLEINE JONGEN

Vlug! We moeten de wond dichtbranden zodat hij niet bloedt.

HET KLEINE MEISJE

Stommerd. Dit is een pop, die bloedt niet.

DE KLEINE JONGEN

We moeten hem toch dichtbranden. Zo doe je dat. *(Hij verbrandt de schouder van de pop met een lucifer.)* Ze stinkt. Plastic stinkt net zoals mensen als je ze verbrandt.

HET KLEINE MEISJE

Het is toch een pop. Pas op! Getroffen door een granaatinslag. Tjak! Tjak! Een been en de andere arm.

DE KLEINE JONGEN

Je overdrijft. Je maakt haar nog dood.

HET KLEINE MEISJE

Dichtbranden! Dichtbranden! Ah! dat stinkt dat is ontzettend. Je kunt alles ervan afhalen zolang je het hoofd er niet afhaalt is ze niet dood.

DE KLEINE JONGEN

Maar toch.

HET KLEINE MEISJE

Maar pas als je het hoofd ervan af haalt is ze dood. Oh! ... Kijk!

(Een kleine parachute valt uit de toneeltoren.)

DE KLEINE JONGEN

Wat is dat?

HET KLEINE MEISJE

Lijkt op een cadeautje.

DE KLEINE JONGEN

Voor mij!

HET KLEINE MEISJE

Nee. Voor mij.

(Ze vechten en trekken het pakket uit elkaars handen.)

– Voor mij.

– Voor mij.

DE KLEINE JONGEN

Ik ben het sterkste.

HET KLEINE MEISJE

Stommerd. Alle jongens zijn stom. Ik durf te wedden dat er niets leuks in dat pakje zit. Medicijnen dat soort stomme dingen.

DE KLEINE JONGEN

Je bent jaloers.

HET KLEINE MEISJE

Nee.

DE KLEINE JONGEN

Welles.

HET KLEINE MEISJE

Nietes.

DE KLEINE JONGEN

Welles. Nou. Als je niet jaloers bent waarom huil je dan? Zal ik het pakje openmaken?

HET KLEINE MEISJE

Kan me niet schelen. Ik ga mijn pop verzorgen anders wordt ze helemaal zwart zoals mijn neefje toen hij zijn arm kwijtraakte.

DE KLEINE JONGEN

Kijk. Het is een vrachtauto. Een tankauto. Oh! Met afstandsbediening!

HET KLEINE MEISJE

Kan me niet schelen. Is stom. Dat is jongensspeelgoed.

DE KLEINE JONGEN

Luister. Niet boos zijn. Kijk. Ik zet de vrachtauto daar neer. Heel dicht bij mij. En dit geef ik aan jou. Dat is om hem te sturen. Je drukt op die knop en dan rijdt de vrachtauto naar jou toe. Goed?
Niet boos meer? Doe je mee?

HET KLEINE MEISJE

Goed. Ja. Geef maar.

(De kleine jongen staat op een paar meter afstand van het kleine meisje. Ze drukt op de afstandsbediening. De vrachtauto ontploft. De kleine jongen vliegt de lucht in en valt bewegingloos neer.)

HET KLEINE MEISJE

Wat doe je? Dat is geen leuk speelgoed hè? Wat is dat voor een speelgoed hè? Je bent niet dood hè?

(Ze loopt naar de kleine jongen toe.)

Hij is dood!

Net zoals mijn neefje zoals mijn tante zoals mijn oom zoals mijn vader en mijn kleine broertje en oom Jeremias.

(Tegen haar pop:)

Jouw schuld, mispunt! Omdat wij allebei boos waren op jou. Mispunt. Kijk! Dat gebeurt er met poppen zoals jij. Op een dag letten ze niet op ze trappen op een mijn en hop! hun hoofd vliegt over de huizen heen.

(Ze trekt het hoofd van haar pop af en gooit het in de lucht.)

Kijk maar. Jij bent dood. Net goed mispunt. Mijn vriendje is dood mijn pop is dood ze zijn allemaal dood behalve mijn mama en ik ik ben heel ongelukkig.

(Ze huilt.

De dode kleine jongen staat op en praat.)

DE KLEINE JONGEN

Het is niet erg weet je. De moeite van het huilen niet waard. Ik heb geen pijn gehad en ik ben overleden zoals mama dat zegt. Ik ben ogenblikkelijk overleden.

Dat schijnt dus de beste manier te zijn weet je. Toen ik overleed zag ik een groot licht. Ik begreep dat ik net was overleden.

HET KLEINE MEISJE

Hoe is dat overlijden?

DE KLEINE JONGEN

Dat is leuk.

HET KLEINE MEISJE

Dat is leuk. Is dat alles?

DE KLEINE JONGEN

Het is leuker dan met poppen spelen.

HET KLEINE MEISJE

Je verveelt je niet?

DE KLEINE JONGEN

Nee. Er zijn andere overledenen die me hebben opgewacht.

HET KLEINE MEISJE

Ik wil ook overlijden.

DE KLEINE JONGEN

Je kunt niet beslissen of je overlijdt. Je overlijdt of je overlijdt niet maar je beslist niet of je overlijdt.

HET KLEINE MEISJE

Dat is niet eerlijk. Leen mij je vrachtauto.

DE KLEINE JONGEN

Heeft geen zin. Die ontploft maar één keer. Luister. Dit is een boodschap voor mijn moeder. Als ze komt dan krijgt ze absoluut een shock. Ze ziet me dan helemaal stijf en al bijna zwart.

HET KLEINE MEISJE

Je bent niet stijf en je bent niet zwart.

DE KLEINE JONGEN

Dat komt omdat ik een heel vers overledene ben en omdat jij mij ziet zoals je me ziet door jouw ogen. Maar mijn moeder zal me niet zo zien zoals jij me ziet.

HET KLEINE MEISJE

Hoe ziet ze je dan?

DE KLEINE JONGEN

Door haar ogen. Zij zal mij overleden zien. Dat zal haar iets doen. Ze is gewend om me levend te zien. Het kost tijd om daaraan te wennen.

HET KLEINE MEISJE

Ze heeft toch andere overledenen gezien.

DE KLEINE JONGEN

Ja maar mij niet.

HET KLEINE MEISJE

Ik wil ook overlijden.

DE KLEINE JONGEN

Onderbreek me niet de hele tijd. Ik heb nog meer te doen.

HET KLEINE MEISJE

Wat heb je dan te doen? Je hebt niets te doen. De doden slapen onder de aarde en doen de hele dag niets en ook 's nachts niet trouwens ze slapen niet eens. Ze doen helemaal niets. Ze vervelen zich midden in een hoop aarde en wortels.

DE KLEINE JONGEN

Wat weet jij daarvan?

HET KLEINE MEISJE

Dat hebben we geleerd.

DE KLEINE JONGEN

Kletsboek heb je geleerd. Omdat de levenden nooit overleden zijn kunnen ze er niets over zeggen. Wij doden hebben een hoop werk te doen zelfs jonge doden zoals ik.

HET KLEINE MEISJE

Wat voor een werk?

DE KLEINE JONGEN

Dat is geheim. Dat doet er niet toe. Ik heb het over mijn moeder die gaat huilen als ze me ziet. Als jij haar ziet moet je haar zeggen dat het goed gaat met mij temidden van de andere overledenen. Afgesproken?

HET KLEINE MEISJE

Het gaat niet goed met jou want je bent overleden.

DE KLEINE JONGEN

Stommerd. Echt iets voor een meisje. Jij begrijpt er niets van. Ik zie het al ik ben mijn tijd aan het verknoeien. Ik heb nog meer te doen.

(Hij gaat languit op de grond liggen en beweegt niet meer.)

HET KLEINE MEISJE

Niet boos worden. Waarom word je helemaal stijf? Hou op met dood zijn. Ik wil niet meer dat je overleden bent. Ik doe geen spelletjes meer. Luister. Wees niet boos meer. Hou op met dood zijn. Hou op met de hele tijd te overlijden. Jij bent echt een stommerd met die jongensspelletjes van jou. Ik ben ook boos en ik ben heel ongelukkig.

(Mitrailleursalvo.

Het kleine meisje valt dood neer. Ze staat langzaam weer op en zegt:)

HET KLEINE MEISJE

Oh! Ik geloof dat ik ook net ben overleden.

(Ze raakt de kleine jongen aan die weer langzaam opstaat. Ze kijken elkaar zwijgend aan. Nemen elkaar bij de hand en lopen weg naar achteren.

Achterop het toneel ziet men twee kleine oude mensen verschijnen. Zij heeft een witte parasol. Ze zijn heel sjiek. Ze strekken hun armen uit naar de twee kinderen.

De kinderen en de twee kleine oude mensen verdwijnen alsof ze opgaan in het licht.)

SEQUENTIE 1**MOEDER KLOEK - DE MAN**

(Een mythologische vrouw gekleed in een lang gewaad zonder vorm noch herkenbare stijl komt op.

Ze is Moeder Kloek.

Ze richt zich rechtstreeks tot het publiek.

(Deze sequentie heeft plaats in een ruimte omgeven door duisternis ofwel tussen het publiek.)

MOEDER KLOEK

Zeg eens

is het nog ver naar Jeruzalem?

Ik loop ik loop ik loop

sinds het jaar 1212 loop ik.

Mijn benen kunnen niet meer. Zo moe.

Wat ben ik moe. Mijn spataders zijn opengebarsten. Pus pus stromen pus.

Het is al heel wat jaren geleden dat ik gestorven ben.

Geen sprake van uitrusten in mijn dood zolang ik geen voet heb gezet in Jeruzalem.

Een eed is een eed en dood zijn is geen excuus.

Het kan niet ver meer zijn

vandaag. In welk jaar zijn we?

Ik tel de tijd in halve eeuwen.

Wat een verhaal.

Ik ben vertrokken met die troep onschuldige schepsels

al dat grut van een land dat zich verbreidt als een overstroming.

Laten we Jeruzalem bevrijden.

En dat zingt maar en dat loopt maar.

E SUS E ULTREIA E DEUS AIA NOS.

Wat een kabaal. Kinderen allemaal kinderen blond bruin met kroeshaar met krullen

met steil haar aan één oog blind kreupel

dertigduizend zeiden ze dertigduizend meiden en jongens op weg naar Jeruzalem.

Het is een oud verhaal. Mijn geheugen laat me in de steek.

Al die wanorde kan ik me maar bij stukjes en beetjes herinneren.

Dat hebben we meegemaakt die herder die Etienne die snotaap van vijftien jaar met wie de engelen praten.

OORLOG TEN OORLOG EN OORLOG TOT DE DOOD

dat hadden de engelen tegen hem gezegd.

Al de dieren van zijn kudde zijn voor hem op de knieën gevallen en smeekten om de bevrijding van Jeruzalem.

De Saracenen in de heilige stad lagen op het echte Kruis geil te kronkelen ze piesten en scheten het Heilige Graf onder. Bevrijding bevrijding.

Staat in de bijbel. Zeggen ze. Ik weet ik het niet.

Ik heb nooit leren lezen.

Toen zijn die herder en die andere kinderen op weg gegaan. Er op los.

Ze hebben een pelgrimsstaf uit de tak van een hazelaar gesneden

E SUS E ULTREIA E DEUS AIA NOS.

(Ze gaat zitten.

Een man in vodden komt op.)

MOEDER KLOEK

Wie ben jij?

DE MAN

Ik ben Renaud de houthakker.

Ik haalde vroeger een eik om met honderd bijlslagen.

Ik heb het kruis aangenomen om geen lijfeigene meer te hoeven zijn.

Ik ben vertrokken met het leger van Louis de Blois de Champagne.

Leenheren leenmannen rentmeesters pachters vazallen van de geestelijkheid en ik die lijfeigene was.

Het was een gesleep met banieren vaandels vlaggen toen we vertrokken. Ik wilde verder kijken dan Blois en Vendôme andere heuvels zien zien of er elders iets anders was.

MOEDER KLOEK

Ben je in Jeruzalem beland?

DE MAN

Ja.

MOEDER KLOEK

Arme kerel. Je bent er niet gebleven.

DE MAN

Ik wil terug naar huis.

MOEDER KLOEK

Bij jou thuis is iedereen allang dood.

Wat hebben jullie daar gedaan. Vertel me over Jeruzalem.

DE MAN

We hebben God een plezier gedaan door het Heilig Graf te bevrijden.

We hebben veel vermoord. Gemoord in de stegen de tuinen de binnenplaatsen we hebben de synagoge in brand gestoken hoofden over de muren laten vliegen heel de stad baadde in het bloed

we liepen tot aan het bit van de paarden door het bloed.

MOEDER KLOEK

Zo stelde ik mij God een plezier doen niet voor.

DE MAN

We moesten nu eenmaal de stad bevrijden.

Bij het vallen van de nacht wasten de baronnen en de ridders zich en trokken schone kleren aan en liepen blootsvoets door de bloederige straten. Ze kusten vroom de plaatsen waar Jezus zijn voeten had gezet terwijl ze tranen van vreugde vergoten. Het leek alsof we het paradijs binnentraden.

MOEDER KLOEK

Zo stelde ik mij het paradijs evenmin voor.

DE MAN

Het was alsof wij het lichaam van Jezus zagen dat daar helemaal dood lag te zijn. Tijdens de mis gingen veel soldaten door met het zuiveren van de stad terwijl ze over duizenden kadavers heen liepen en de hoofden van kinderen tegen de stenen kapot sloegen. Het was een dag van grote christelijke uitgelatenheid. In de kerk van het Heilig Graf huilden de baronnen en de ridders van vreugde temidden van kaarsen en wolken wierook. Ze zeggen dat de paus van vreugde is gestorven toen hij het nieuws hoorde.

MOEDER KLOEK

De arme man.
In welk jaar zijn we?

DE MAN

Ik weet het niet.

MOEDER KLOEK

Zeg eens is het nog ver naar Jeruzalem?

DE MAN

Ik weet het niet.

MOEDER KLOEK

In welke richting ligt het dan op zijn minst?

DE MAN

Alle wegen leiden daarheen.

(Hij gaat af.)

MOEDER KLOEK

Nou die daar heeft niet veel geleerd in de hemelse stad.
Maar goed. Laten we verder gaan.

(Ze gaat af.)

Het decor verschijnt.

Het lijkt een plek waar een aardbeving heeft plaatsgevonden.

SEQUENTIE 2

ISMAIL - YONATHAN

YONATHAN

Ismail, ik ga. Ik wil zeggen ik ga niet ik verlaat jullie.

ISMAIL

Waar ga je heen?

YONATHAN

Naar de overkant.

ISMAIL

Wat. Naar de anderen?

YONATHAN

Ja.

ISMAIL

Ben je gek geworden of zo?

YONATHAN

Mijn familie heeft een andere godsdienst dan de jouwe. We zijn hier komen wonen voordat het begon te knallen. Nu is het niet meer hetzelfde. Onze plaats is hier tegenover.

ISMAIL

Bij de anderen?

YONATHAN

Wij horen bij de anderen.

ISMAIL

Dat is belachelijk. Jij bent hier geboren. We hebben altijd samen gevoetbald. Het is belachelijk.

YONATHAN

Volslagen.

ISMAIL

Niemand doet je hier iets. Jullie zijn van deze wijk.